

ваха голи, слаби раменѣ съ сини и черни резки и отоци. Краката му сѣщо бѣха голи и покрити съ пѣпки и мръсни рани.

И този човѣкъ заговори съ глухъ, треперящъ гласъ:

— Името ми е Андроклъ; азъ съмъ избѣгалъ робъ. Зная че ще умра, затова ще кажа цѣлата истина. Азъ бѣхъ робъ у твоя проконсулъ Варрона, който управлява Африка. У него бѣхме сто хиляди роби, събрани отъ всичкитѣ краища на свѣта. Насъ ни биеха и измъчваха отъ сутринъ до вечеръ. Жестокиятъ му управителъ Сتماхъ ни изтезаваше като прѣстѣпници. Само единъ законъ имахме ний — прищевката на управителя. Всѣка най-малка грѣшка го довеждаше до яростъ; всѣки провиненъ робъ жестоко бичуваха и оковаваха въ желѣзо. Падналото животно съжаляваха, а падналия робъ нѣмаше кой да съжали. Дѣцата ни продаваха като кучета, а дѣщеритѣ ни — като крави, на оплодяване. Азъ въртѣхъ воденичниятъ камѣкъ и мѣсѣхъ брашно въ дома на управителя и на това бѣхъ обреченъ до смъртъ.

Тукъ Андроклъ се спрѣ, за да си отдѣхне. Императорътъ го слушаше безъ да го прѣкъсва.

— Азъ търпѣливо работѣхъ — продължи Андроклъ — но не можехъ да гледамъ спокойно какъ мжчатъ хората. Азъ не можехъ да гледамъ спокойно, какъ всѣка сутринъ, още отъ зори, излизаха на работа болни, измъчени отъ бой жени и старци, за да работятъ подъ камшика на надзирателя, докато не паднатъ на земята отъ изнемощение. Азъ не можехъ спокойно да гледамъ какъ моитѣ другари умираха, непонасяйки мжчителния трудъ и наказания. Азъ не можехъ спокойно да слушамъ, какъ отъ зора до тъмна нощъ насъ ни ругаеше всѣки, който имаше въ ржцѣтъ си тояга или камшикъ.

„Моитѣ другари търпѣха всичко, защото много отъ тѣхъ се бѣха родили тукъ, въ робство, и люлката имъ е люляла майка — робиня; а надъ мене е пѣла свободнитѣ пѣсни на Елада моята майка — атинянка.

„Единъ пжтъ, когато самъ управителя удари прѣдъ менъ едно момче-робъ съ камшика си тъй, че кръвъ бликна отъ бузитѣ му

и се смѣси съ тѣстото, което ние мѣсѣхме, азъ не се стѣрпяхъ и почнахъ високо да укорявамъ управителя.

„Той се разяри като звѣръ. Азъ вече не помня какъ ме уловиха и завлѣкоха нѣйдѣ. Стовариha ми седемдесетъ удара съ камшикъ. Послѣ ме оковаха въ тежки вериги и спуснаха въ единъ каменоломъ. Нощемъ ме оковаваха въ вериги, а денемъ чукаха камѣни въ подземията.

„Азъ ломѣхъ камѣни и день и нощъ мислѣхъ за ужасната сѣдба на робитѣ. И азъ намислихъ да отида при самия ни господаръ, проконсула, и да му разкажа какъ управителитѣ мжчатъ неговитѣ хора.

„Другаритѣ ми ме разубѣдяваха. „На какво се надѣвашъ? — казваха тѣ — нима не знаешъ че всички африкански провинции стѣнятъ подъ неговото управление? Проконсултътъ, като ненаситна пиявица, смучи кръвта на всичкитѣ нему подвластни окржзи“. — „Но може би това сѣ само лоши слухове за него, отговаряхъ азъ; — може би, най-послѣ пѣкъ азъ ще достигна до неговата жена: и жената винаги е по-жаловита.“

„Но другаритѣ ми казваха: „напраздно се надѣвашъ на жалостта на нашитѣ госпожи. Всѣка отъ тѣхъ е готова да заплаче като види ударена гълъбница, но съ наслада вмѣква иглата си въ тѣлото на робинята, когато тя не я облича добръ“.

„Все пакъ азъ се рѣшихъ да бѣгамъ и да разкажа всичко на проконсула.

„За четире нощи азъ разпилихъ оковитѣ си, и на петата избѣгахъ. Градътъ, въ който живѣеше проконсула, бѣше около десетъ километри далечъ отъ имѣнието му. Азъ се промъкнахъ тайно и незабѣлѣзано достигнахъ до кжщата на проконсула. Но тъкмо щѣхъ да се вмъкна въ кжщата, и ме уловиха. Когато ме върнаха назадъ, пакъ ме биха, пакъ ме заковаха и хвърлиха въ подземна тъмница, въ дъното на която пълзеха плѣхове, жаби и скорпиони. Тамъ чакаха наказанието си. Азъ не знаехъ каква смъртъ ме чака. У насъ осжденитѣ робове мелѣха на воденични камѣни, или имъ намазваха главата съ смола и одираха кожата отъ черепа, или отрѣзваха носа, устнитѣ, ушитѣ, ржцѣтъ и краката и оставяха роба въ та-